

3

Nhập dữ liệu

Muốn làm phân tích dữ liệu bằng R, chúng ta phải có sẵn dữ liệu ở dạng mà R có thể hiểu được để xử lí. Dữ liệu mà R hiểu được phải là dữ liệu trong một `data.frame`. Có nhiều cách để nhập số liệu vào một `data.frame` trong R, từ nhập trực tiếp đến nhập từ các nguồn khác nhau. Sau đây là những cách thông dụng nhất:

3.1 Nhập số liệu trực tiếp: `c()`

Ví dụ 1: chúng ta có số liệu về độ tuổi và insulin cho 10 bệnh nhân như sau, và muốn nhập vào R.

50	16.5
62	10.8
60	32.3
40	19.3
48	14.2
47	11.3
57	15.5
70	15.8
48	16.2
67	11.2

Chúng ta có thể sử dụng function có tên `c` như sau:

```
> age <- c(50, 62, 60, 40, 48, 47, 57, 70, 48, 67)
> insulin <- c(16.5, 10.8, 32.3, 19.3, 14.2, 11.3, 15.5, 15.8, 16.2, 11.2)
```

Lệnh thứ nhất cho R biết rằng chúng ta muốn tạo ra một cột dữ liệu (từ nay tôi sẽ gọi là *biến số*, tức *variable*) có tên là `age`, và lệnh thứ hai là tạo ra một cột khác có tên là `insulin`. Tất nhiên, chúng ta có thể lấy một tên khác mà mình thích.

Chúng ta dùng function `c` (viết tắt của chữ *concatenation* – có nghĩa là “móc nối vào nhau”) để nhập dữ liệu. Chú ý rằng mỗi số liệu cho mỗi bệnh nhân được cách nhau bằng một dấu phẩy.

Kí hiệu `insulin <-` (cũng có thể viết là `insulin =`) có nghĩa là các số liệu theo sau sẽ có nằm trong biến số `insulin`. Chúng ta sẽ gặp kí hiệu này rất nhiều lần trong khi sử dụng R.

R là một ngôn ngữ cấu trúc theo dạng đối tượng (thuật ngữ chuyên môn là “object-oriented language”), vì mỗi cột số liệu hay mỗi một `data.frame` là một đối tượng (object) đối với R. Vì thế, `age` và `insulin` là hai đối tượng riêng lẻ. Bây giờ

chúng ta cần phải nhập hai đối tượng này thành một `data.frame` để R có thể xử lý sau này. Để làm việc này chúng ta cần đến function `data.frame`:

```
> tuan <- data.frame(age, insulin)
```

Trong lệnh này, chúng ta muốn cho R biết rằng nhập hai cột (hay hai đối tượng) `age` và `insulin` vào một đối tượng có tên là `tuan`.

Đến đây thì chúng ta đã có một đối tượng hoàn chỉnh để tiến hành phân tích thống kê. Để kiểm tra xem trong `tuan` có gì, chúng ta chỉ cần đơn giản gõ:

```
> tuan
```

Và R sẽ báo cáo:

	age	insulin
1	50	16.5
2	62	10.8
3	60	32.3
4	40	19.3
5	48	14.2
6	47	11.3
7	57	15.5
8	70	15.8
9	48	16.2
10	67	11.2

Nếu chúng ta muốn lưu lại các số liệu này trong một file theo dạng R, chúng ta cần dùng lệnh `save`. Giả dụ như chúng ta muốn lưu số liệu trong directory có tên là “`c:\works\stats`”, chúng ta cần gõ như sau:

```
> setwd("c:/works/stats")
> save(tuan, file="tuan.rda")
```

Lệnh đầu tiên (`setwd` – chữ *wd* có nghĩa là *working directory*) cho R biết rằng chúng ta muốn lưu các số liệu trong directory có tên là “`c:\works\stats`”. Lưu ý rằng thông thường Windows dùng dấu backward slash “`\`”, nhưng trong R chúng ta dùng dấu forward slash “`/`”.

Lệnh thứ hai (`save`) cho R biết rằng các số liệu trong đối tượng `tuan` sẽ lưu trong file có tên là “`tuan.rda`”). Sau khi gõ xong hai lệnh trên, một file có tên `tuan.rda` sẽ có mặt trong directory đó.

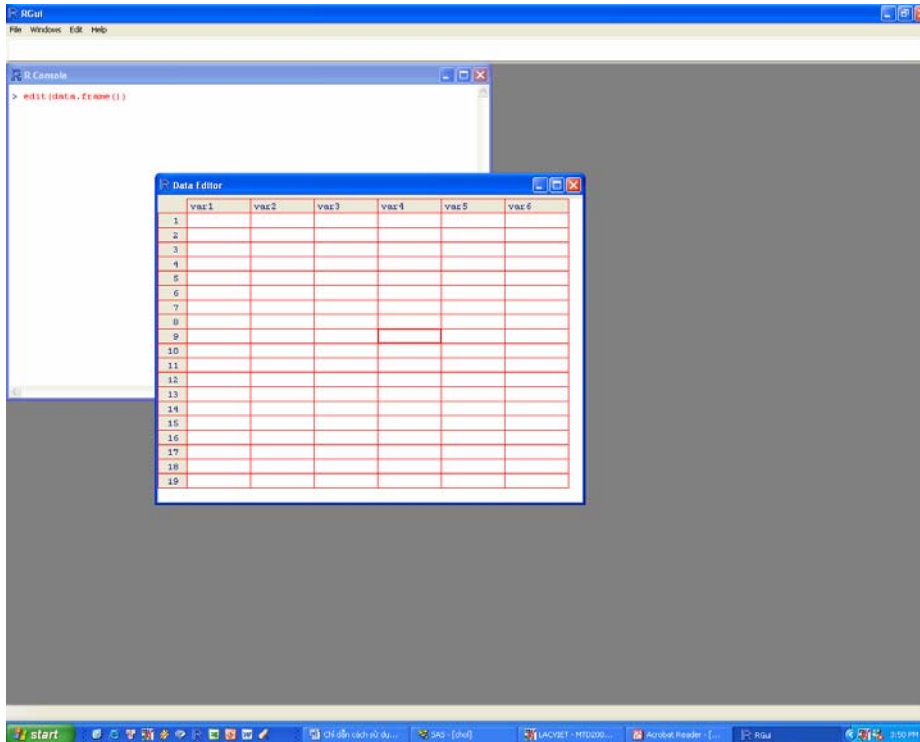
3.2 Nhập số liệu trực tiếp: `edit(data.frame())`

Ví dụ 1 (tiếp tục): chúng ta có thể nhập số liệu về độ tuổi và insulin cho 10 bệnh nhân bằng một function rất có ích, đó là: `edit(data.frame())`. Với function này,

R sẽ cung cấp cho chúng ta một window mới với một dãy cột và dòng giống như Excel, và chúng ta có thể nhập số liệu trong bảng đó. Ví dụ:

```
> ins <- edit(data.frame())
```

Chúng ta sẽ có một window như sau:

Ở đây, R không biết chúng ta có biến số nào, cho nên R liệt kê các biến số `var1`, `var2`, v.v... Nhấp chuột vào cột `var1` và thay đổi bằng cách gõ vào đó `age`. Nhấp chuột vào cột `var2` và thay đổi bằng cách gõ vào đó `insulin`. Sau đó gõ số liệu cho từng cột. Sau khi xong, bấm nút chéo X ở góc phải của spreadsheet, chúng ta sẽ có một `data.frame` tên `ins` với hai biến số `age` và `insulin`.

3.3 Nhập số liệu từ một *text file*: `read.table`

Ví dụ 2: Chúng ta thu thập số liệu về độ tuổi và cholesterol từ một nghiên cứu ở 50 bệnh nhân mắc bệnh cao huyết áp. Các số liệu này được lưu trong một text file có tên là `chol.txt` tại directory `c:\works\stats`. Số liệu này như sau: cột 1 là mã số của bệnh nhân, cột 2 là giới tính, cột 3 là body mass index (`bmi`), cột 4 là HDL cholesterol (viết tắt là `hdl`), kế đến là LDL cholesterol, total cholesterol (`tc`) và triglycerides (`tg`).

id	sex	age	bmi	hdl	ldl	tc	tg
1	Nam	57	17	5.000	2.0	4.0	1.1
2	Nu	64	18	4.380	3.0	3.5	2.1

3	Nu	60	18	3.360	3.0	4.7	0.8
4	Nam	65	18	5.920	4.0	7.7	1.1
5	Nam	47	18	6.250	2.1	5.0	2.1
6	Nu	65	18	4.150	3.0	4.2	1.5
7	Nam	76	19	0.737	3.0	5.9	2.6
8	Nam	61	19	7.170	3.0	6.1	1.5
9	Nam	59	19	6.942	3.0	5.9	5.4
10	Nu	57	19	5.000	2.0	4.0	1.9
11	Nu	63	20	4.217	5.0	6.2	1.7
12	Nam	51	20	4.823	1.3	4.1	1.0
13	Nu	60	20	3.750	1.2	3.0	1.6
14	Nam	42	20	1.904	0.7	4.0	1.1
15	Nam	64	20	6.900	4.0	6.9	1.5
16	Nu	49	20	0.633	4.1	5.7	1.0
17	Nu	44	21	5.530	4.3	5.7	2.7
18	Nu	45	21	6.625	4.0	5.3	3.9
19	Nu	80	21	5.960	4.3	7.1	3.0
20	Nu	48	21	3.800	4.0	3.8	3.1
21	Nu	61	21	5.375	3.1	4.3	2.2
22	Nu	45	21	3.360	3.0	4.8	2.7
23	Nu	70	21	5.000	1.7	4.0	1.1
24	Nu	51	21	2.608	2.0	3.0	0.7
25	Nam	63	22	4.130	2.1	3.1	1.0
26	Nam	54	22	5.000	4.0	5.3	1.7
27	Nu	57	22	6.235	4.1	5.3	2.9
28	Nam	70	22	3.600	4.0	5.4	2.5
29	Nu	47	22	5.625	4.2	4.5	6.2
30	Nu	60	22	5.360	4.2	5.9	1.3
31	Nu	60	22	6.580	4.4	5.6	3.3
32	Nam	50	22	7.545	4.3	8.3	3.0
33	Nam	60	22	6.440	2.3	5.8	1.0
34	Nu	55	22	6.170	6.0	7.6	1.4
35	Nu	74	23	5.270	3.0	5.8	2.5
36	Nam	48	23	3.220	3.0	3.1	0.7
37	Nu	46	23	5.400	2.6	5.4	2.4
38	Nam	49	23	6.300	4.4	6.3	2.4
39	Nu	69	23	9.110	4.3	8.2	1.4
40	Nu	72	23	7.750	4.0	6.2	2.7
41	Nam	51	23	6.200	3.0	6.2	2.4
42	Nu	58	23	7.050	4.1	6.7	3.3
43	nam	60	24	6.300	4.4	6.3	2.0
44	Nam	45	24	5.450	2.8	6.0	2.6
45	Nam	63	24	5.000	3.0	4.0	1.8
46	Nu	52	24	3.360	2.0	3.7	1.2
47	Nam	64	24	7.170	1.0	6.1	1.9
48	Nam	45	24	7.880	4.0	6.7	3.3
49	Nu	64	25	7.360	4.6	8.1	4.0
50	Nu	62	25	7.750	4.0	6.2	2.5

Chúng ta muốn nhập các dữ liệu này vào R để tiện việc phân tích sau này. Chúng ta sẽ sử dụng lệnh `read.table` như sau:

```
> setwd("c:/works/stats")
```

```
> chol <- read.table("chol.txt", header=TRUE)
```

Lệnh thứ nhất chúng ta muốn đảm bảo R truy nhập đúng directory mà số liệu đang được lưu giữ. Lệnh thứ hai yêu cầu R nhập số liệu từ file có tên là “chol.txt” (trong directory c:\works\stats) và cho vào đối tượng chol. Trong lệnh này, header=TRUE có nghĩa là yêu cầu R đọc dòng đầu tiên trong file đó như là tên của từng cột dữ kiện.

Chúng ta có thể kiểm tra xem R đã đọc hết các dữ liệu hay chưa bằng cách ra lệnh:

```
> chol
```

Hay

```
> names(chol)
```

R sẽ cho biết có các cột như sau trong dữ liệu (name là lệnh hỏi trong dữ liệu có những cột nào và tên gì):

```
[1] "id" "sex" "age" "bmi" "hdl" "ldl" "tc" "tg"
```

Bây giờ chúng ta có thể lưu dữ liệu dưới dạng R để xử lí sau này bằng cách ra lệnh:

```
> save(chol, file="chol.rda")
```

3.4 Nhập số liệu từ *Excel*: `read.csv`

Để nhập số liệu từ phần mềm Excel, chúng ta cần tiến hành 2 bước:

- Bước 1: Dùng lệnh “Save as” trong Excel và lưu số liệu dưới dạng “csv”;
- Bước 2: Dùng R (lệnh `read.csv`) để nhập dữ liệu dạng csv.

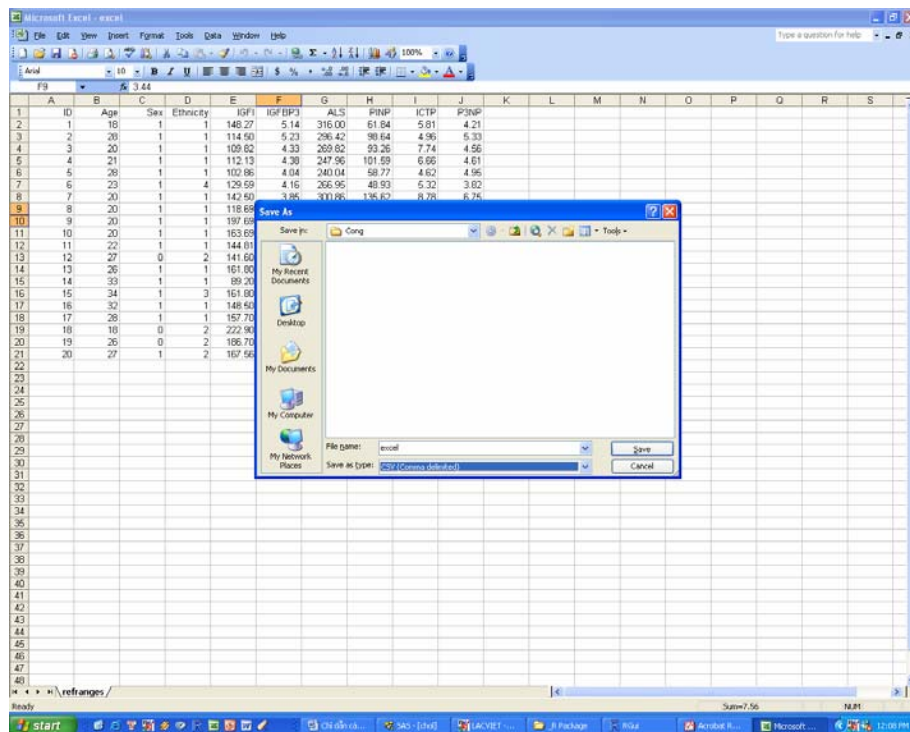
Ví dụ 3: Một dữ liệu gồm các cột sau đây đang được lưu trong Excel, và chúng ta muốn chuyển vào R để phân tích. Dữ liệu này có tên là `excel.xls`.

ID	Age	Sex	Ethnicity	IGFI	IGFBP3	ALS	PINP	ICTP	P3NP
1	18	1	1	148.27	5.14	316.00	61.84	5.81	4.21
2	28	1	1	114.50	5.23	296.42	98.64	4.96	5.33
3	20	1	1	109.82	4.33	269.82	93.26	7.74	4.56
4	21	1	1	112.13	4.38	247.96	101.59	6.66	4.61
5	28	1	1	102.86	4.04	240.04	58.77	4.62	4.95
6	23	1	4	129.59	4.16	266.95	48.93	5.32	3.82
7	20	1	1	142.50	3.85	300.86	135.62	8.78	6.75
8	20	1	1	118.69	3.44	277.46	79.51	7.19	5.11
9	20	1	1	197.69	4.12	335.23	57.25	6.21	4.44
10	20	1	1	163.69	3.96	306.83	74.03	4.95	4.84

11	22	1	1	144.81	3.63	295.46	68.26	4.54	3.70
12	27	0	2	141.60	3.48	231.20	56.78	4.47	4.07
13	26	1	1	161.80	4.10	244.80	75.75	6.27	5.26
14	33	1	1	89.20	2.82	177.20	48.57	3.58	3.68
15	34	1	3	161.80	3.80	243.60	50.68	3.52	3.35
16	32	1	1	148.50	3.72	234.80	83.98	4.85	3.80
17	28	1	1	157.70	3.98	224.80	60.42	4.89	4.09
18	18	0	2	222.90	3.98	281.40	74.17	6.43	5.84
19	26	0	2	186.70	4.64	340.80	38.05	5.12	5.77
20	27	1	2	167.56	3.56	321.12	30.18	4.78	6.12

Việc đầu tiên là chúng ta cần làm, như nói trên, là vào Excel để lưu dưới dạng csv:

- Vào Excel, chọn File → Save as
- Chọn Save as type “CSV (Comma delimited)”

Sau khi xong, chúng ta sẽ có một file với tên “excel.csv” trong directory “c:\works\stats”.

Việc thứ hai là vào R và ra những lệnh sau đây:

```
> setwd("c:/works/stats")
> gh <- read.csv ("excel.txt", header=TRUE)
```

Lệnh thứ hai `read.csv` yêu cầu R đọc số liệu từ “excel.csv”, dùng dòng thứ nhất là tên cột, và lưu các số liệu này trong một object có tên là `gh`.

Bây giờ chúng ta có thể lưu gh dưới dạng R để xử lý sau này bằng lệnh sau đây:

```
> save(gh, file="gh.rda")
```

3.5 Nhập số liệu từ một SPSS: read.spss

Phần mềm thống kê SPSS lưu dữ liệu dưới dạng “sav”. Chẳng hạn như nếu chúng ta đã có một dữ liệu có tên là `testo.sav` trong directory `c:\works\stats`, và muốn chuyển dữ liệu này sang dạng R có thể hiểu được, chúng ta cần sử dụng lệnh `read.spss` trong package có tên là `foreign`. Các lệnh sau đây sẽ hoàn tất dễ dàng việc này:

Việc đầu tiên chúng ta cho truy nhập `foreign` bằng lệnh `library`:

```
> library(foreign)
```

Việc thứ hai là lệnh `read.spss`:

```
> setwd("c:/works/stats")
> testo <- read.spss("testo.sav", to.data.frame=TRUE)
```

Lệnh thứ hai `read.spss` yêu cầu R đọc số liệu từ “testo.sav”, và cho vào một `data.frame` có tên là `testo`.

Bây giờ chúng ta có thể lưu `testo` dưới dạng R để xử lý sau này bằng lệnh sau đây:

```
> save(testo, file="testo.rda")
```

3.6 Thông tin cơ bản về dữ liệu

Giả dụ như chúng ta đã nhập số liệu vào một `data.frame` có tên là `chol` như trong ví dụ 1. Để tìm hiểu xem trong dữ liệu này có gì, chúng ta có thể nhập vào R như sau:

- Dẫn cho R biết chúng ta muốn xử lý `chol` bằng cách dùng lệnh `attach(arg)` với `arg` là tên của dữ liệu..

```
> attach(chol)
```

- Chúng ta có thể kiểm tra xem `chol` có phải là một `data.frame` không bằng lệnh `is.data.frame(arg)` với `arg` là tên của dữ liệu. Ví dụ:

```
> is.data.frame(chol)
[1] TRUE
```

R cho biết `chol` quả là một `data.frame`.

- Có bao nhiêu cột (hay *variable* = *biến số*) và dòng số liệu (observations) trong dữ liệu này? Chúng ta dùng lệnh `dim(arg)` với `arg` là tên của dữ liệu. (`dim` viết tắt chữ *dimension*). Ví dụ (kết quả của R trình bày ngay sau khi chúng ta gõ lệnh):

```
> dim(chol)
[1] 50  8
```

- Như vậy, chúng ta có 50 dòng và 8 cột (hay biến số). Vậy những biến số này tên gì? Chúng ta dùng lệnh `names(arg)` với `arg` là tên của dữ liệu. Ví dụ:

```
> names(chol)
[1] "id"  "sex" "age" "bmi" "hdl" "ldl" "tc"  "tg"
```

- Trong biến số `sex`, chúng ta có bao nhiêu nam và nữ? Để trả lời câu hỏi này, chúng ta có thể dùng lệnh `table(arg)` với `arg` là tên của biến số. Ví dụ:

```
> table(sex)
sex
nam Nam  Nu
  1  21  28
```

Kết quả cho thấy dữ liệu này có 21 nam và 28 nữ.